Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 31 (624). Wilnia, Niadziela 25 Žniŭnia 1935 h. Hod XI (XIX).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

Абісінія і каля Абісініі

Ад некаторага часу ўвесь сьвет загаварыў аб Абісініі. Розгалас такі дагэтуль мала наагул ведамы гэны край здабыў затым, што на яго востра зубы Італія і імкнецца заваяваць яго аружнай сілай. «Бел. Крыніца» ў мінулым нумары аб Абісініі і аб адносінах да яе Італіі агульныя весткі памясьціла. Астаецца нам яшчэ вярнуцца да гэтай цікавай справы, дапоўніць папярэдні наш артыкул і парабіць вывады.

Абісінія знаходзіцца ў паўночна-ўсходняй Афрыцы, ляжыць між Чырвоным Морам і ракой Нілам. Завецца яна такжа Этіопія. Акружаюць гэты край італійскія, англійскія і францускія калёніі. Абісінія займае прастор 2.500.000 кв клм., гэта знача — восем разоў яна большая, як усе беларускія землі. На гэтым прасторы жыве толькі да 15 мільёнаў насельніцтва.

Насельніцтва Абісініі неаднапітае. Пераважаюць аднак сэміцкія, сваяцкія жыдом плямёны.

Абісінія пад назовам Этіопія ўжо ў першым веку хрысьціянства ведамая, як самастойная дзяржава. Праўда, належала яна ў гэтым часе да Рымскай Імпэрыі, але толькі часова. У IV в. па Хрысьце прыняла хрысьціянства і ад гэтага часу ўжо бадай ніколі ня траціла характару незалежнай дзяржавы. Дзіўная жывучасьць. Перасталі існаваць: Рымская Імпэрыя, старадаўныя дзяржавы рамано-германскія, славянскія, дынастыі Мэровічаў, Каролінгаў, Гогэнштаўфаў, Габсбургаў, Гогэнцолернаў, Рурыкавічаў, Раманавых і інш., тымчасам Абісінія і дынастыя яе валадароў — Саламонідаў асталіся існаваць да сяньня. І сяньняшнія сэміцкія плямёны, якія становяць галоўную аснову Абісініі, з гордасьцяй цьвердзяць, што яны і іх цары паходзяць проста з жыдоўскага роду цара Давіда. Спатыкаем у Абісініі такім чынам адзінае на сьвеце зьявішча: большасьць народу што да нацыянальнасьці сваяцкая жыдом, сэмітам, а што да веры — хрысьціяне.

Хрысьціянства прынялі абісінцы з Эгіпту ў коптыйскім абрадзе. Галавой абісінскай царквы ёсьць патрыярх у Александрыі. Абісінская царква падобная да праваслаўнай; абісінцаў каталікоў усяго толькі 30 тысяч.

Пачаўшы ад VII в. аж да XV з перарывамі абісінцы мусілі шмат праліць крыві ў абароне сваей дзяржавы і веры ад наступаючага на іх магомэтанізму. З барацьбы гэтай выйшаўшы пераможцамі, змушаны былі спатканца з варожай сілай, страшнейшай ад папярэдняй — з дзікімі нэгрытанскімі плямёнамі — Галля. Гэтыя плямёны няраз нападалі на Абісінію і страшна яе пустошылі.

У XVI в. першы раз паяўляюцца ў Абісінію португальцы. Былі гэта першыя эўропэйцы, з якімі ў пяршыню спаткаліся абісінцы. Хутка паявіліся тут з Эўропы купцы, вучоныя, місіянары. Спатканьне гэта для Абісініі было карысным. Праз эўропэйцаў абісінцы запазналіся з культурай, якая дала ім магчымасьць перамагчы і пабіць гэныя дзікія плямёны.

Але пасьля гэтага чакала Абісінію новае няшчасьце — унутраная рэлігійная барацьба на грунце правільнага разуменьня хрысьціянства. У выніку гэтай барацьбы Абісінія падзялілася аж на некалькі самастойных каралеўстваў, як Амгара, Тігрэ, Каффа, Энаррэя, Аффар, Шчога і інш. Але ў XIX в. паявіліся мудрыя і дзейныя абісінцы каралі, якім удалося ўзноў аднавіць абісінскую аб'яднаную незалежную дзяржаву.

Сярод цароў Абісініі паяўляліся людзі, якія пачалі штораз больш цікавіцца эўропэйскай культурай і цывілізацыяй і карыстаць з іх. Але не драмала і Эўропа. І яна «цікавілася» ўважна Абісініяй. Яна хутка пазнала, што вялікія прыродныя багацьці някультурнай, а часта і цалком дзікой Абісініі, лёгка могуць стацца яе ўласнасьцяй. Пачаліся колёніяльныя заваяваньні Абісініі і эканамічная эксплёатацыя яе багацьцяў. Незалежнасьці аднак сваей край гэты бараніў заўсёды з дзіўным гэройствам. Так напр. у 1896 г. Абісінія пабіла італійскую армію так, што яна гэта і сяньня помніць. Вынікі барацьбы Абісініі за сваю незалежнасьць былі ўрэшце тыя, што пасьля сусьветнай вайны, яна, як незалежная дзяржава, сталася сябрам Лігі Народаў.

Ня гледзячы на гэта, дыктатар Італіі Мусоліні, які ўважае, што Італіі ў сябе дома цесна, што Італія мусіць быць сілай непераможнай і які дзеля гэтага рашыў проста, бяз лішняй цэрэмоніі, Абісінію заваяваць, зрабіць сваей калёніяй і заўладаць яе багацьцем на славу італійскага фашызму.

Ці яму аднак гэта ўдасца — можна сумнявацца. Абісініі паможа сама яе горыстая і бездарожная краіна, у якой ваяваць эўропэйскімі спосабамі цяжка. Паможа Абісініі высокая гарачыня, якую вытрываць нялёгка й італійцам, асабліва, калі вайна зацягнецца. Паможа Абісініі вялікая баявая адвага яе насельніцтва, якое да таго, хоць горш ад італійцаў, але пасьпела азброіцца так-жа не найгорш. Урэшце Абісініі памогуць ня толькі моральна, але і фізычна народы Афрыкі і Азіі. Так напр. амэрыканскія нэгры ўжо рыхтуюцца да выезду ў Абісінію для помачы сваім крыўджаным братом. Узноў-жа нядаўна ў Аддіс-Абэбі, сталіцы Абісініі, адбылося сабраньне прадстаўнікоў Эгіпту, Сырыі, Індыі і многіх плямён арабскіх, на якім пастаноўлена памагаць Абісініі. Да таго-ж ня дрэме й Японія. Яна ўжо даўно шле ў Абісінію аружжа, а так-жа й сваіх ваенных інструктараў. Урэшце цяперашні цар Абісініі, разумеючы грознае палажэньне, так жа ня дрэме: яго войска школяць дазнаныя ваенныя інструктары, ён у меру сіл эўрапэізуе свой край, а так-жа ў імя незалежнасьці Абісініі, якая пратрывала 1.900 гадоў, лучыць і аб'еднывае і тыя дзікія плямёны, якія дагэтуль нямнога лічыліся з яго ўладай.

Словам, у італійска-абісінскай вайне, якая насьпявае, на двое бабка варажыла. Магчыма, што на першы пачатак Італія пераможа, але каб надоўга і назаўсёды — сумняваемся.

У кожным разе з гэтай усей справы можа выйсьці вялікі на сьвеце закалот, водгукі якога могуць дакаціцца і да беларускага народу, шмат у чым яго навучыць і шмат у чым, прынамсі моральна, падкрапіць яго ў ягонай вызвольнай падарожы.

Narada „pryjacielaŭ" z woraham Abisinii

Los Abisinii, jak i ŭsiaje Afryki, a tak-ža inšych narodaŭ, paniawolenych u kalonijach eŭrapejskich dziaržaŭ, ciapier całkom zaležny ad wialikich dziaržaŭ eŭrapejskaha kontynentu — hałoŭna Anhlii i Francyi.

Woś-ža hetymi dniami adbyłasia ŭ Paryžy konferencyja pradstaŭnikoŭ Anhlii, Francyi i Italii, na jakoj dumali, hawaryli i radzilisia, kab jak padzialicca bahaćciami Afryki, u tym liku i bahaćciem Abisinii, — i biez wajny Italii z Abisinijaj.

Da zhody adnak „pryjacielaŭ" z woraham Abisinii nie dajšło — nie dahawarylisia. Paśla hetaha buduć jašče „ratawać" Abisiniju ad italjancaŭ u wieraśni ŭ Lizie Narodaŭ.

Ratunak Abisini ad worahaŭ i „pryjacielaŭ" jość adzin — ułasnyja siły ŭ sajuzie z inšymi paniawolenymi narodami.

З царкоўнага пагосту

Цяжкую спадчыну дасталі Беларусы па царскай Расеі — зрусыфікаваную праваслаўную царкву, расейскую царкоўную іерархію і абмаскоўленае духавенства.

У гэткім палажэньні праваслаўна-царкоўнае жыцьцё на беларускіх землях пад Польшчай знаходзіцца і цяпер.

Духоўнік павінен блізка стаяць да народу — павінен адчуваць яго гора, а радавацца яго шчасьцем; духоўнік павінен быць зьвязаны з народам ня толькі духова, але так-жа й кроўна, г. зн. павінен паходзіць з народу.

Мы, беларусы, свайго праваслаўнага духавенства амаль ня маем; беларусы-сьвяшчэньнікі амаль ніякага ня маюць голасу ў царкоўнай іерархіі; мы маем духоўнікаў толькі выканаўцаў праваслаўнага культу і зборшчыкаў „дабравольных ахвяр" на карысьць іерархіі, якая расейскімі рукамі далей утрымлівае ў нашым народзе царска-расейскую спадчыну — маскоўшчыну.

З гэтай акцыяй русыфікацыі праз царкву беларускае праваслаўнае грамадзянства даўно ўжо вядзе барацьбу і дамагаецца ад царкоўнай іерархіі: 1. спыненьня русыфікацыі, 2. беларусізацыі царкоўна-рэлігійнага жыцьця на беларускіх землях і 3 дапушчэньня да рашаючага голасу ў справах царкоўных беларускага духавенства. Але аб гэтым расейскае духавенства — вышэйшае, на чале з мітрапалітам Дзянісам і ніжэйшае — і слухаць ня хоча. З гэтага выглядае, што Праваслаўная Царква на Беларусі — гэта расейская пляцоўка. І сапраўды, гора сьвяшчэньніку-беларусу ў сваім родным Краю: актыўны сьвяшчэньнік-беларус сядзіць у малым і бедным прыходзе, а маскаль-русыфікатар мае прыход і вялікі і багаты; маладому, энэргічнаму і народна актыўнаму сьвяшчэньніку-беларусу знаходзяць месца на Лэмкаўшчыне, а ў беларускія прыходы прысылаюць „ретивых" маскалёў.

Епархіяльныя кансысторыі беларускіх епархіяў абсаджаны такжа ў большасьці маскалямі, якія без спраціву выконываюць загады мітраполіі.

Вось сьвежы факт: у Віленскую кансысторыю назначаны п. Голубовскій — расеец. Нават расейскае мясцовае царкоўнае грамадзянства выступіла супроць гэтай кандыдатуры, але гэта нічога ня значыць, бо Голубовскій гэта даўнейшы супрацоўнік мітрапаліта Дзяніса.

Беларускае грамадзянства так-жа не здаволена гэтакай царкоўнай палітыкай — у кансысторыі павінен уводзіцца беларускі элемэнт і то кваліфікаваны з боку беларускага, бо нам могуць сказаць, што і п. Голубовскій „тоже бѣлорусс". Але ж патрэбы Беларусаў і апінію з боку іхняга ў гэтых справах праваслаўная іерархія не бярэ пад увагу. Яна мае сваю мэту — ўдзяржаць у царкоўным жыцьці расейшчыну.

Супроць гэтага Беларусы павінны заняць становішча больш рэальнае чым дасюлешняе і больш рашучае: ня даць расейскай праваслаўнай іерархіі і русыфікатарам беларусаў — маскалём папом грошай на абмаскоўленьне сябе; беларусы павінны ад русыфікацыі бараніцца так-жа, як і ад полёнізацыі. Дык аніводнае залатоўкі на русыфікацыю беларусаў! *Н—скі.*

Z wybarnaha frontu

Na wybarnym froncie cicha. „Wybary" ŭ Sojm i Senat adbywajucca spakojna na wybarnym panadworku— u kabinetach wybarnych kamisijaŭ.

Pawodle nowaha wybarnaha zakonu — nowaj wybarnaj ordynacyi — hałoŭny akt wybaraŭ u Sojm užo adbyŭsia 14 hetaha m-ca: wybarnyja kamisii ŭstanawili śpis kandydataŭ na pasłoŭ, na jakich buduć mahčy, chto achwotny, hałasawać 8 wieraśnia sioł.

Nia treba čakać i hałasawańnia 8 wieraśnia, kab skazać ab wynikach sojmawych „wybaraŭ" — jany ŭžo wyraznyja: nowy Sojm budzie składacca z pasłoŭ B. B. i ich prychilnikaŭ. Heta śćwiardžajuć wyznačanyja kandydaty.

Słowam, hałoŭny akt wybaraŭ u Sojm, biezprykmietna ŭ šyrokich masach, užo adbyŭsia. Hałasawańnie 8 wieraśnia palityčnaha nastroju ŭžo pradbačanaha Sojmu nia źmienić.

Kandydaty:

Na čale śpisu kandydataŭ na pasłoŭ u nowy Sojm stajać sučasnyja polskija ministry, hałoŭnyja kiraŭniki B.B., wysokija ministerskija čynoŭniki i byŭšyja pasły B.B. Dalej stajać pradstaŭniki wialikaha promysłu, abšarniki i niekalki ksiandzoŭ.

U našym Kraju wyznačany kandydatami na pasłoŭ polskija wajskowyja asadniki, bujnyja abšarniki i b. pasły B.B., paimienna: hienerał Želihoŭski, žonka pałkoŭnika Prystora, hraf Tyškiewič, hraf. Hutten-Čapski, kamianičnik Pimonow, abšarnik Šalewič, wajskowyja asadniki Tauragiński, Zadurski i inšyja.

Bajkot wybaraŭ i razwał „Wyzwaleńnia."

U prošłym numary „B. Kr." my padawali, što ŭsia polskaja apazycyja, a tak-ža i apazycyja narodnych mienšaściaŭ, ciapierašnija wybary ŭ Sojm i Senat bajkatujuć — nie padajuć swaich kandydataŭ na pasłoŭ i nia jduć na hałasawańnie. Hetakija pastanowy wydali źjezdy, kanhresy, a centralnyja orhany hetych apazycyjnych arhanizacyjaŭ swaje pastanowy wykonywajuć — u wybarach učaścia nie biaruć.

Nie datrymali pastanowy swajej arhanizacyi tolki byŭšyja pasły „Wyzwaleńnia," jakija zhawarylisia z partyjaj B.B. i, da ich pryłučyŭšysia, pajšli na wybary: hetyja „buntaŭščyki" z „Wyzwaleńnia" pastawilisia kandydatami na pasłoŭ u nowy Sojm. Centralnaja ŭłada „Wyzwaleńnia" adnak papiaredniaj swajej pastanowy trymajecca i wybary bajkatuje.

Niezaležna ad polskaj apazycyi, bajkatujuć hetyja wybary: Ukraincy (apräča UNDO, jakaja pryjmaje čynnaje ŭčaście ŭ hetych wybarach) F.N.J.—Front Nacyjanalnaj Jednaści— ukrainskija socyjalisty i arhanizawanyja žančyny, i Litoŭcy— Tymčasowy Litoŭski Nacyjanalny Kamitet u Wilni.

Nie biaruć učaścia ŭ hetych wybarach i Biełarusy — Biełaruski Nacyjanalny Kamitet, jak reprezentacyja arhanizawanaha biełaruskaha hramadzianstwa, pastanawiŭ nia brać u hetych wybarach nijakaha ŭčaścia.

Lehalnaść bajkotu wybaraŭ.

Jak bačym, nichto z bajkatawańniem wybaraŭ nia skrywajecca i nichto nia robić hetaha pacichu, a bajkatujuć adkryta i hety bajkot jość lehalny. A heta prawodzicca nie ŭsupiareč abawiazujučym zakonam.

Prymusu hałasawać niama! Iści da hałasawańnia heta prawa hramadzian, ale nie abawiazak. Hramadzianin maje prawa hałasawać, ale nia musić. Niekarystańnie z prawa hałasawańnia nia jość prastupkam, a dziela hetaha i niama nijakaj kary za niehałasawańnie.

Z hetaha jasna, što možna nie hałasawać i ab swajej pastanowie niehałasawańnia druhim raskazywać.

Čamu Biełarusy bajkatujuć wybary?

Nowy wybarny zakon — wybarnaja ordynacyja — nie daje prawa wybarščykam biespasredna wystaŭlać kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm i Senat i nie daje prawa hałasawać u Senat šyrokim pracoŭnym masam — sialanam i rabotnikam, jakija nia majuć wyšejšaj aświety abo asabistaj zasłuhi dla polskaha haspadarstwa.

Pawodle hetaha zakonu, kandydataŭ na pasłoŭ wystaŭlajuć specyjalnyja kalehii, jakija składajucca z pradstaŭnikoŭ terytoryjalnaha samaŭradu i haspadarčych arhanizacyjaŭ — samaŭradu haspadarčaha; mohuć być jašče ŭ kalehii i pradstaŭniki „piacisotak" — piaćsot wybarščykaŭ z rejentalnym paświedčańniem swaich podpisaŭ mohuć pasłać u hetu kalehiju adnaho pradstaŭnika.

Jak prawiedzieny wybary ŭ našym Kraju ŭ sučasny samaŭrad, my ŭsie dobra wiedajem.

I woś, hetak wybranyja samaŭrady wyznačali ludziej u kalehii, jakija wyznačyli kandydataŭ na pasłoŭ u Sojm. Jasna, što siarod hetak wyznačanych kandydataŭ nie spatykajem aniwodnaha kandydata biełaruskaha— świedamaha i aktyŭnaha biełarusa.

I sapraŭdy, paćwiardžajecca toje, što pastanawiŭ Biełaruski Nacyjanalny Kamitet. — „Nowy wybarny zakon hetkim prawam pazbaŭlaje 2 500.000 Biełarusaŭ u hranicach Polskaj dziaržawy biezpasredna pasłać u dziaržaŭnyja zakonadaŭčyja pałaty swaich pradstaŭnikoŭ, jakija naležna baranili-b tam prawa Biełaruskaha narodu ŭ Polščy."

Dziela ŭsiaho wyšej skazanaha, biełaruskija narodnyja masy pryjmać nijakaha ŭčaścia ŭ sučasnych wybarach nia mohuć i hałasawać nia majuć za kaho.

Litoŭski hołas ab wybarach

„Vil. Rytojus" z 21.VIII sioleta ŭ artykule pad zahałoŭkam: „Pa abjaŭleńni kandydataŭ", miž inšym piša:

— 15-ha biah. mies. uwa ŭsich bebekaŭskich hazetach byli abjaŭleny kandydaty ŭ polski sojm. Takim čynam, ciapier užo wiedajem, z jakich ludziej budzie składacca budučy polski sojm, u jakim budzie 208 pasłoŭ...

Biaručy pad uwahu toj fakt, što ani biełarusy, ani litoŭcy swaich kandydataŭ u sojm nia stawiać i nia cikawiacca tym, chto ŭ sojm papadzie,— možna było b ab hetym nia pisać susim. Adnak jość niešta, što nas zmušaje padzialicca dumkami z čytačami ab samych kandydatach.

Nacyjanalny skład Wilenščyny, jak wiedama, duža raby. Na niewialikaj płoščy žywie niekalki narodaŭ. Dawoli ŭspomnić, što nawat pawodle aficyjalnych dadzienych u Wilenščynie žywie niepalakoŭ 41,1 prac. usiaho nasielnictwa. Tyja, da jakich naleža ŭ dziaržawie rašajučy hołas, biaručy pad uwahu nowy wybarny zakon, ćwierdziać, što ŭ nowym sojmie buduć pasły i ad nacyjanalnych mienšaściaŭ. Trymajučysia hetych słoŭ, bebekaŭskija hazety taksama ćwiardzili i ćwierdziać ciapier, što ŭ sojm majuć uwajści takija ludzi, jakija źwiazany z takoj ci inšaj mienšaściaj nasielnictwa i jakija znajuć i adčuwajuć jaho patreby. Znača, wywad z hetaha byŭ-by taki: pasłami pawinny być tolki ludzi miascowaha pachodžańnia — ad palakoŭ palaki, ad žydoŭ žydy, ad biełarusaŭ biełarusy i h. d.

Jak jość u inšych wybarnych akruhoch z abjaŭlenymi kandydatami— trudna skazać[1]). Ale z kandydatami Wilenščyny sprawa ŭžo susim jasnaja. Z abjaŭlenaha śpisku widać, što značnaja časć kandydataŭ u pasły — ludzi nie miascowyja (Birkenmayer, Pełčyńska i rad asadnikaŭ) i badaj adny palaki, nia ličačy rabina Rubinšteina i maskala Pimonowa. Jak heta pahadzić z nieadnalitym što da nacyjanalnaści nasielnictwam, niachaj adkažuć tyja, jakija ćwierdzili i ćwierdziać, što nowy wybarny zakon jość demokratyčny i zdawolić patreby ŭsich žycharoŭ biaz roźnicy nacyjanalnaści.

Proźwiščaŭ usich abjaŭlenych kandydataŭ nie nazywajem, bo, dziela pryčyn pryncypowych i dziela wyšejskazanych, wybarami ŭ sojm my nie zacikaŭleny. Ale, jak žychary hetaha kraju, majem abawiazak padčyrknuć, što nia mohuć być pradstaŭnikami hetaha kraju ani niadaŭna prysłany z Pamora Binkenmayer, ani słaŭnaja ŭ prociŭlitoŭskaj presawaj kampanii Pełčyńska, ani bujny pamieščyk Tyškiewič, ani asadniki, ani naznačanyja administracyjaj wałasnyja wojty. Nia možna budzie ŭrešcie ličyć pradstaŭnikom 41,1 prac. nacyjanalnych mienšaściaŭ Wilenščyny i rabina Rubinšteina i starawiera Pimonowa, kali jany papaduć u sojm... — *P. Ł.*

*) Taksama, jak i ŭ Wilenščynie. P. Ł.

„Carstwa Katarhi"

U Italii niadaŭna wyjšła knižka pad nazowam „Carstwa Katarhi", u jakoj apisana žyćcio ŭ Sawietach i ahułam „cywilizacyja" Rasiei.

Luidži Barzini—aŭtor hetaj knižki, jak sam piša, niadaŭna wiarnuŭsia z Sawietaŭ, dzie doŭha prabywaŭ, wiedaje Rasieju darewalucyjnuju i dobra znaje rasiejskuju historyju.

Barzini piša: Rasieja — heta Azija. Rasieja zaŭsiady bajałasia Eŭropy; bajałasia jana j napływu čužyncaŭ z Eŭropy. Kaliś bajałasia čužyncaŭ dziela taho, što hety čužyniec byŭ katalik abo pratestant; paśla bajałasia čužyncaŭ tamu, što čužyniec liberał abo rewalucyjanier; a ciapier baicca čužyncaŭ, bo čužyniec „kapitalist-buržuj".

Pawodle aficyjalnaj wiery Rasiei, daŭniejšaj i ciapierašniaj — čornaj ci čyrwonaj — čužyniec zaŭsiody byŭ i jość „jeretik u carkwie". Ale jšče nikoli Rasieja nie hladzieła na Eŭropu z hetkim hłybokim pačućciom swajej addzielnaści, roźnicy i nienawiści, jak ciapier. Eŭropa nikoli jšče nia była hetak daloka ad Rasiei, jak ciapier. Balšawizm zawioŭ toje, što ŭwodziŭ car Mikoła I i Alaksandar III — nichto biez dazwołu cara nia moža lehalna wyjechać z Rasiei ŭ Eŭropu.

Ciapierašni „kamunizm"—u sutnaści heta „rusycyzm". Lenin užo daloka; jaho idei ŭžo aśmiejany i pachawanyja. Pryjšli i zaniali kirujučyja stanowiščy ŭ kamunistyčnaj hijerarchii ludzi, jakija jnakš nia bačać, nia čujuć, nie razumiejuć apräča: Rasieja.

U Eŭropie, takoj ułady, jakoj jana jość u Rasiei, nie razumiejuć. Car naležaŭ da taje asabliwaje klasy manarchaŭ, jakich wytwaryła Azija.

Metaj rasiejskich uładaŭ było zaŭsiody — zdabyć siłu, pašyryć uładańnie i wieru, zawajawać „jeretikoŭ" i nawiarnuć ich na swaju wieru. Kožnaja rasiejskaja ŭłada mieła i ciapier maje smak relihijnaha fanatyzmu, starajučysia być niezaležnaj ad usiakaj idei ludzkoj sprawiadliwaści.

Paśla kožnaj prajawy eŭropeizacyi nastupaje pawarot da staroha: suproćeŭropeizacyja. Eŭropeizawaŭ Rasieju Piotra Wialiki. Chacieła eŭropeizawać i Kaciaryna II; ale spužałasia Puhačowa, a jšče bolš francuskaj rewalucyi i zrazumieła, što z Eŭropaj Rasiei nie „padarozie". Stała abchodzicca žorstka: zawodziła niawolnictwa, wiešała i wysyłała ŭ ssyłku kožnaha, chto publična hawaryŭ ab hory mužyka. Napaleon tak-ža ŭzwarušyŭ eŭropeizacyju Rasiei, ale „dekabrysty" pierapužali cara Mikołu I, jak francuskaja rewalucyja Kaciarynu II. Strach Eŭropy waročaje Rasieju da surowaści aŭtokratyzmu, zbližeńnia da azijatyzmu. Tady było ŭ Rasiei toje, što j ciapier — nichto biez carskaha dazwołu nia moža pajechać za hranicu, zabaronieny dostup usim knižkam i hazetam z Eŭropy; padazronych u niaprychilnaści da isnujučych paradkaŭ biez nijakaha sudu wysyłajuć u ssyłku; najenerhičniej dzieić „Treciaja Sekcyja", jakaja kaliś nazywałasia „achrankaj", paśla „Čeka", paźniej „H.P.U.", a ciapier „Narodny Kamisaryjat Nutranych Spraŭ" Stalina.

Dla Rasiei, carskaj ci sawieckaj, Eŭropa wialiki worah, ad jakoha treba adharadzicca nieprachodnym muram cišyni, kab ab joj u Rasiei nia čuli j nia wiedali, kab narod dumaŭ, što jamu ŭ Rasiei dobra.

Baraćba z sialanstwam.

Luidži Barzini mnoha piša i ab baraćbie balšawizmu z sialanstwam. Jon piša: balšawiki wyjhrali baraćbu z sialanstwam dziakujučy azijackaj taktycy Lenina, jaki kazaŭ: „jak hladziš ludziej pa haławie, dyk strach, što pakusajuć tabie palcy. Treba bić pa hetych hałowach". Hetak kazaŭ i Iwan Hrozny: — „čužyncy nia znajuć Rasiei, a ja znaju i kali ja nia budu wiešać swaich paddanych, dyk jany pawiešajuć mianie".

Lenin nie zwaročwaŭ uwahi na idei sprawiadliwaści. Usialaki abman, jaki apraŭdywaŭ metu, dla Lenina byŭ nia stydny. „Kali nia ŭmieješ zastasawacca da času, kali nia ŭmieješ poŭzać na bruchu pa bałocie, dyk ty nie rewalucyjaner" — kazaŭ Lenin. Ustanawiŭ jon pryncyp niačesnaści, što stałasia padstawaj balšawickaj palityki. A heta ŭsio — Azija.

I woś pry pomačy niačesnaści balšawizm pieramoh sialanstwa. „Ziamla sialanam" — abwiaščaŭ balšawizm, pokul nie zachapiŭ ułady i nie ŭkrapiŭsia na zdabytych i pry pomačy sialanstwa pazycyjach. Kali ž pačuŭsia balšawizm na siłach, dyk zrujnawaŭ sialan — niepakornych pierasialiŭ u druhija krainy i hetak, razam usich, addaŭ u niawolu balšawickaj dziaržawie. Kab sialanstwa spačatku nie padtrymała balšawikoŭ, sawieckaha režymu ŭ Rasiei nia było-b.

Moładź šukaje wychadu.

Ab sawieckaj moładzi Barzini piša hetak: Hruby materjalizm atupiŭ moładź. Ale moładź pačynaje ŭžo apamiatawacca. Častka moładzi, wialikaj intelektualnaj wartaści, moralna adrywajecca ad balšawiakaha žyćcia— znajomicca z litaraturaj i filazofijaj Eŭropy i znachodzić u joj świet paetaŭ, myślicielaŭ, relihijnikaŭ. Heta moładź uciakaje ŭ panuryja turmy rasiejskaj dumki; — u cerkwach, dzie nie začynieny, bačym, jak jana pakorna staić na kaleniach.

Kamunizm u niebiaśpiecy, bo mazhi pačynajuć pracawać. Ale tam chočuć tolki silnaha cieła; mazhi tam musiać być ahraničany. Balšawiki kažuć: „Niachaj žywuć muskuły, dyk haława budzie mienšaja, a ruki da raboty buduć silniejšyja".

Azijackaja industryjalizacyja.

Apiswajučy sawieckuju industryjalizacyju, Barzini kaža: Piotra Wialiki tak-ža śpiašaŭsia zrabić z Rasiei skarbnicu wučonych, ale i jamu taksama nie ŭdałosia, jak i Stalinu nie ŭdajecca. Woziać z Eŭropy „specaŭ" i mašyny, a pakul u Rasiei jakajaś mašyna pačnie pracawać, u Eŭropie ŭžo nowaja jość. A heta dla Rasiei najhoršaje i dziela hetaha tam usio honiać i ŭsie biahuć, a robiać abyjak. „Dnieprastroj" zrabili honam — užo staić; „Turksib" zroblena — jeździć niama pa čym. U pramysłowaści toje samaje — mašyny jduć, ale nia mohuć chadzić ludzi. Pradukujuć u sawietach dobra tolki harmaty. Narod nia maje ničoha, a wojska maje ŭsio.

„Piatiletka": amal usie budynki pieršaj „piatiletki" — adna ruina.

Sutnaść balšawizmu—źmiennaść. I tak, u 1918 h. było adno, u 1921 h. inakš, u 1923 h. zusim inakš, jašče inakš u 1928 h., a zusim inšaje ŭ 1934 h.

U ziemlarobstwie poŭny zaniapad. Kolektyŭnyja i sawieckija haspadarki — kałchozy i saŭchozy — ničoha nia warty: usio pole zarasło trawoj i apuściela; naturalnaha hnoju niama, bo niama žywioły, a štučnych hnajoŭ niama, bo niama fabryk; traktary ležać u „mašynskładach", dzie stanowicca mahilnik žaleza źjedzienaha iržoj.

Wajna i budučynia Sawietaŭ.

U zakančeńni swajho apisańnia, Barzini kaža:

U Rasiei adbywajecca pierasialeńnie ludziej zdaŭnych;—daŭniej pierasialali cary buntaŭščykoŭ, a ciapier pierasialajuć balšawiki „kontrrewalucyjaneraŭ". Ale jšče pierasialeńnie narodaŭ tam nia było takoje wialikaje, jak ciapier. Usie hetyja pierasialency, heta armija balšawickich niawolnikaŭ, jakija biaspłatna budujuć sawietam čyhunki i kapajuć kanały, a tak-ža darma rubajuć les. Ratunak dla balšawickich niawolnikaŭ adzin — wajna. I sapraŭdy, u wypadku, kali-b Sawiety pačali wajawać, dyk na ziemlach, što prymušany siłaj być pad Sawietami—Ukraina, Biełaruś, Kaŭkaz— pačalisia-b paŭstańni. Sawiety wyhladajuć, jak strašny stalny pancyr, ale ŭ siaredzinie hetaha pancyru zmučanaje, słabaje cieła.

Z. M.

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА.

Беларус у шчучынскіх „культурнікаў“. „Chryścijanskaja Dumka“ (№ 8/35) — беларускі каталіцкі часапіс падае вось гэткую вестку: —

„Кс. праф. др. Я. Тарасэвіч 24 і 25.VII. прабываў другі раз у Вільні, каб пабачыцца з сваімі прыяцелямі, з якімі першы раз ня бачыўся, і 26.VII. праз Рым, Швайцарыю і Парыж ад'ехаў узноў у Зл. Ст. Амэрыкі, дзе стала прабывае. Цікава тут адцеміць, што кс. прафэсар, госьцячы ў саяей радні ў Шчучынскім павеце, меў шмат прыкрасьцяў ад тамтэйшага паветавага старасты Кавальскага, які нават гразіў яму высылкай з павету за тое, што з людзьмі (там усе беларусы!) і з сваякамі гаварыў пабеларуску. Але пасьля... адпусьціўся, мусіць прыпомніў, што дваццаты век і шчучынскага старасту да нечага абавязвае!...

Ня лепш сьпісаўся і дзекан у Васілішках кс. Цыраскі, які, перапужаўшыся Кс. Тарасэвіча, пасьвяціў раз цэлае казаньне выясьненьню, што там у іх няма (тымчасам усе беларусы!) ніякіх беларусаў, што ўсе палякі, што ксяндзоў беларусаў ня можна слухаць і г. д. Словам, выйшла „пакаталіцку“ аж люба!

Можна сабе прадставіць, як жывецца беларусам у гэткіх „культурных“ шчучынскіх і васіліскіх абставінах“...

Засудзілі. Віленскі Гарадзкі Суд 21-га жніўня сёлета засудзіў рэдактара „Шляху Моладзі“ грам. Яз. Найдзюка на 3 тыдні арышту і 100 зл. штрафу за надрукаваньне ў № 9 „Шляху Моладзі“ з 1934 году вершаў: М. Машары і Маладога Дубка, а так-жа карэспандэнцыі з Браслаўшчыны, за якія ўспомнены нумар „Шляху Моладзі“ быў Віл. Гарадзкім Старастай сканфіскаваны. Засуджаны падае апэляцыю.

Які будзе Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. Даведваемся, што Беларускі Адрыўны Календар на 1936 г. друкуецца на лепшай паперы ад сёлетняга календара і што выдаўцы яго стараюцца, каб зьмест календара быў багаты і карысны, а так-жа каб цана календара у прадажы была паніжана.

„Беларуская Крыніца“ у м-цы верасьні выйдзе трэйчы: 5, 15 і 25 га.

З САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ.

Творы французскага пісьменьніка на беларускай мове. Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва прыступіла да выданьня на беларускай мове твораў выдатнага французскага пісьменьніка Ромэн Роляна. У першую чаргу будзе за 2 месяцы зданы ў друк раман „Коля Брэньон“ — у ліку 6.000 экзэмпляраў.

Haspadarčy kryzys zahranicaj i ŭ Polščy

U mnohich dziaržawach, jak padajuć hazety, spaścierahajecca palepšańnie haspadarčaha žyćcia — zakančeńnie haspadarčaha kryzysu. Statystyka pramysłowaj pradukcyi pakazwaje, što promysieł u tych dziaržawach pačynaje produkawać hetulki tawaraŭ, kolki pradukawaŭ prad kryzysam. Najlepš heta sprawa staić u Anhlii: anhielski promysieł pradukuje ciapier na 6 prac. bolš tawaraŭ. jak pradukawaŭ u 1928 h. Ale nia wyklučajecca, što adciahwaje ŭ hetym ciažar kryzysu i „pradukcyja“ militarnaja — wajennaha zbrajeńnia.

Ahulnaja paprawa haspadarčaha žyćcia wyrazna spaścierahajecca ŭ Swecyi, Norwehii, Danii i ŭ inšych dziaržawach mienš azbrojenych i mienš majučych pretensii da wialikadziaržaŭnaści.

U Polščy haspadarčy kryzys trymajecca pastaromu. Specyjalny polski instytut, što daśledžwaje haspadarčuju końjunkturu i ceny, padaje takuju statystyku, jakaja pakazwaje, što ŭ polskim haspadarčym žyćci kryzys nie źmianšajecca, a jšče ŭsio ŭhłyblajecca. Ciažar hetaha haspadarčaha kryzysu najmacniej uzwaliŭsia na ziemlarobstwa — na sialanstwa.

Statystyka heta wyjaŭlaje, što ceny na ziemlarobskija pradukty ŭ Polščy, apošnimi časami, upali na 2 pracenty, a ceny fabryčnych tawaraŭ, za hety-ž čas, upali tolki na 1 pracent.

Sialanstwa znaje i z horkaj praktyki, što ceny zbožža ciapier u čatyry razy nižejšyja za ceny zbožža ŭ 1928 h.

Dyk treba było b, kab i ceny fabryčnych tawaraŭ i padatki źmienšylisia ŭ čatyry razy ad taje normy, jakija byli ŭ 1928 h.

Adnak, polskaja ekanamičnaja palityka na hetuju wialikuju roźnicu cenaŭ, a zhetul wypływajučuju roźnicu dachodaŭ z raschodami ziemlarobaŭ, najmienš zwaročwaje ŭwahi.

Z hetaha my bačym, što ŭ Polščy haspadarčy kryzys, wialikim swaim ciažaram najmacniej ciśnie ziemlarobstwa — najbolšuju likam i najsłabiejšuju arhanizacyjna sialanskuju klasu.

Haspadar.

Čarhowaja sesija Lihi Narodaŭ

Čarhowaja sesija Lihi Narodaŭ maje pačacca 9 wieraśnia sioł. Prad hetaj sesijaj Lihi maje adbycca narada Rady Lihi Narodaŭ, na jakoj budzie razhladacca dalej sprawa italjanska-abisinskaha sporu.

Hetaja sesija Lihi Narodaŭ budzie mieć nia mała trudnaści wyrašyć sprawu h. zw. italjanska-abisinskaha sporu, pad jakim kryjucca spornyja sprawy ŭ Afrycy Anhlii z Italijaj, a tak ža kryžujucca intaresy ŭ tej-ža Afrycy Japonii, Zł. Št. Ameryki dy Francyi, zahrožanych namieranaj ekspansijaj Italii ŭ Abisiniju.

Słowam, mižnarodnaja dyplomacyja nad hetaj sprawaj papracuje.

Polšč i bałtyckija dziaržawy.

Apošnimi časami polskaja zahraničnaja palityka źwiarnuła bolš uwahi na bałtyckija wody i tam na pabiarežžach pačynaje zawodzić družbu, pačynajučy z poŭnačy — ad Finlandyi.

„Ilustr. Kur. Codz.“ ab hetym piša tak: „Polšč, heta bałtyckaja dziaržawa i dziela hetaha choča mieć dobryja suadnosiny z usimi krajami, što pałožany nad Bałtykam“.

Nad Bałtykam lažać, aprača Finlandyi, bližej da Polščy, Litwa, Łatwija i Estonija i hetyja try apošnija dziaržawy źwiazany miž saboju h. zw. bałtyckim sajuzam. Sajuz hety maje na mecie abaronu swaich dziaržaŭ i z boku Niamieččyny, z jakoj Polšč maje sajuznyja suadnosiny. Pry hetym, spor Litwy z Polščaj za Wilniu tak-ža maje mocnyja ŭpływy na palityku bałtyckich dziaržaŭ.

Nadowiačy — u paławinie h. m-ca — polski ministr zahraničnych spraŭ pałk. Bek, budučy ŭ haściach u Finlandyi, skazaŭ — „polskaja palityka prostaja“.

Francuskija hazety hetuju „prostuju“ polskuju palityku na Bałtyku tłumačać hetak: ministr Bek namahajecca ŭciahnuć Finlandyju, a praz jaje i druhija bałtyckija dziaržawy ŭ prociŭsawiecki sajuz. Pry hetym, taja-ž presa ironizuje, što heta polskamu ministru nia ŭdasca, asabliwa trudna Polščy naładzić sprawu z Litwoj.

Francuskaja presa pastajanna padazraje Polšč, što jana na supałku z Niamieččynaj hatowicca ŭ pachod na ŭschod.

Roznyja wiestki

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Arhanizacyja moładzi „Łuh“. Ukraincy ŭžo mocna zarhanizawanyja — asabliwa dobra zarhanizawana ukrainskaja moładź. Adna z mnohich arhanizacyjaŭ ukrainskaj moładzi — arhanizacyja „Łuh“ sioleta abchodziła 10-yja ŭhodki swajej arhanizawanaj pracy. Uračystaść jubileju „Łuh“ adbyłasia 4 žniŭnia sioleta ŭ Lwowie. Na hetu ŭračystaść źjechałasia z kraju bolš 2000 moładzi, jakaja badziora demonstrawała honar i sławu Ukrainskaha narodu.

Ukrainskaja awijacyja ŭ Amerycy. U Amerycy — u Złučanych Štatach Paŭnočnaj Ameryki i ŭ Kanadzie, ukrainskaja emihracyja zaŭziata pracuje ŭ kirunku fizyčnaj i duchowaj militaryzacyi. Tam paŭstajuć cełyja pałki ukrainskaha wojska, jakoje školicca wajennaj daskanalnaści wa ŭsich addziełach wajennaj zbroi. Nie zabylisia zamorskija Ukraincy i ab awijacyi — jany ŭžo majuć i aerapłany. Sioleta 1 lipnia amerykanskija Ukraincy ładzili **pieršaje świata ukrainskaha latunstwa** (awijacyi) padčas katoraha ŭźlotami aerapłanu „Ukraina“ šyryli tak-ža i sławu Ukrainskaha narodu.

U Berezu Kartuskuju. Dnia 7 h. m-ca palicyja aryštawała ŭ Łucku kiraŭnika „Narodnoj Torhowli“ Iwana Macyka — ukrainca i ŭ toj samy dzień adprawiła jaho ŭ koncentracyjny łahier u Berezu Kartuskuju. Adnačasna adprawili tudy ukraincaŭ: Ramana Kłosa, Prakopa Piłypciuka, Mikołu Skopciuka i Hornieluka.

Z HAZET.

„...asadniki ŭwarużajucca“. Polskaja hazeta „Piast“ (33/35) źmiaščaje artykuł *Stanisława Szczepańskaha*. jaki apiswaje žyćcio ŭ Wilenščynie i Nawahradčynie. Aŭtor artykułu, jak sam ćwierdzić, byŭ tut u našym Kraju sioleta letam i spaściaroh, što ŭ našym Kraju **masa wajskowych asadnikaŭ**.

Dr. St. Hrynkiewič.

Uspaminy z Narodnaha Uniwersytetu.

(Praciah, hl. „Bieł. Kr.“ Nr. 30)

Idu adnak dalej. Adna kamorka nalewa, druhaja naprawa. Chata byccam wymieršy. Nidzie nikoha. Hladžu jašče dalej. U kancy kalidora dźwiery, a za imi niejkija cieńkija hałasočki. Nu! dumaju, dziakuj Bohu, niechta-ž jość tutaka.

Stukaju ŭ dźwiery adzin — druhi raz. Za dźwiarmi padniaŭsia homan, niechta niešta prahawaryŭ, čaho ja dobra nia ściamiŭ. Cieraz adčynienyja dźwiery baču wialikuju zalu, z fartapijanam u kucie. Zala prybranaja pryhoža istužkami i zialonymi halinkami. Kala ścienaŭ prościeńkija ławy, kala ich siam i tam paraśkidanyja ŭsłončyki. Usiudy adčynienyja wokny, poŭna jasnaha sonka, pach krasak z harodčyka idzie až da henaje izby i nakładaje byccam apošniaje taŭro henaj uračystaj atmasfery zali Narodnaha Uniwersytetu ŭ Šycach.

Pad waknom, kala fartepijanu, siadzieła niekalki dziaŭčat u wiaskowych wopratkach, z doŭhimi kaśnikami na hałowach. Zdajecca, što ja swaim uwachodam spyniŭ im pawažnuju dy adnačasna miłuju hutarku, dziela taho što hladzieli jany na mianie choć i wietliwa, adnak tak, jak hladziać na čaławieka, jaki pryjšoŭ krychu nie na paru. Adna z prysutnych, z ciomnymi wačyma, karocieńkim nosam, z zadumienraściu na twary, wielmi pawažnaja, nia hledziačy na swaje maładyja hady, — mahła jana mieć nia bolš 17—19 hadoŭ, — padychodzić da mianie i, skazaŭšy spakojna swajo proźwišča dy paždaŭšy adnu karocieńkuju časinu, byccam čakajučy, što sam pradstaŭlusia, a kali ja dapoŭniŭ henaje farmalnaści, zaklikaje mianie z wietliwaju ŭśmieškaju na twary...„siadajcie, kali łaska... zdajecca zdalok budziecie, sudziačy z pyłu na wašaj wopratcy!?...“ A źwiartajučyś da inšych dziaŭčat, kliknuła ich da siabie, kab prywitalisia sa mnoju. Tyja padyšli da mianie i pačałasia hutarka...

Niwodnaja mianie nia pytała, pa što ja, čaho ja chaču. Praŭda, što ja doŭha nia ždučy pajaśniŭ im koratka, ab čym cikawaŭ jeduči ŭ Šycy. Adnak nadta mnie kinułasia ŭ wočy, što hetak woś umiejuć wytrymana pryniać čužoha čaławieka, zusim im niewiadomaha, prostyja, sialanskija dziaŭčaty: jany-ž usie, jak ja užo potym raźwiedaŭ, byli pachodžańnia wiaskowaha, amal što nia ŭsie, jak heta kažuć, biaz „kultury“ i „adukacyi.“

U adkaz na swaje pajaśnieńni pačuŭ, što niama ŭ chacie p. Dyrektara Solaža, što pajechaŭ jon da kaścioła (była heta niadziela) dy što chutka ŭžo wiernlecca. Achwotna zhadzilisia miłyja maładyja haspadyni pakazać mnie krychu pamieškańnie, ustanowy dy adnačasna pieradali roznyja infarmacyi.

Naŭpierad cikawiła mianie starana sacyjalnaja, kali hetak možna kazać. Pytaŭ ja ich ab pachodžańnie, adkul jany rodam.

Usich siabrowak na našym kursie, adkazywajuć badziora adna cieraz druhuju dziaŭčatki, budzie 35. Jość zusiul i adusiul. Jość z usich wajawodztwaŭ polskich, jość dziaŭčaty sa Sławaččyny, jość pradstaŭnički dalokich Łužyčan. Pachodžańnia ŭsie sialanskaha. Jość z roznaju padhatoŭkaju. Niekalki majuć končanuju himnaziju, jość z wučycielskaju seminaryjaju, najbolš adnak heta takija, što majuć školu narodnuju.

Siadziać jany na kursie woś užo treci miesiac Žanočyja kursy trywajuć roŭna try miesiacy. Mužčyny, kažuć z žalem, i tutaka majuć za nas lepš, dziela taho, što kurs u ich trywaje až całych piać miesiacaŭ. Našym imknieńniem, kab pa miery mahčymaści pradoŭžyć i dla dziaŭčat nawuku na uniwersytecie na piać, kali užo na bolš niemahčyma, miesiacaŭ. Pryjechali my zdalok, nieznajomyja adna z adnoju, a siańnia nam prydajecca, što my znajomyja zmałku, što paradnilisia z saboju nazaŭsiody.

Pytaju, čamu i skul u ich hetkija blizkija adnosiny.

Inakš u nas niemahčyma-adkazwajuć. Henych niekalki miesiacaŭ, chapiła, kab my znajšli toj supolny šlach, toj hrunt, jaki bližejšy na't, jak swajactwa pa krywi.

Znajšli jany supolnuju ideju, dziela jakoje buduć žyć i henaja ideja tak ich paradniła z saboju. Supolnaju idejaju źjaŭlajecca dla ich praca na wioscy dziela karyści hramadzkaje. Na kursie pabačyli jany sapraŭdnaje žyćcio, ujawili, što žyli dahetul nia wiedajučy pa što i na što.

Forma hutarki, swaboda, z jakoju hawaryli sa mnoju kursantki, kazała mamentami zabywacca, što hawaru ja z maładymi dziaŭčatami, a možna było dumać, što heta razwažnyja mužy, źwiedaŭšyja zabłytanaść ściažynak žyćciowych i majučych swoj sobski pahlad na najbolš asnaŭnyja prablemy.

Pytaju, jakija miarkawańni prywiali ich pad strachu ŭniwersytetu. Wychodzić, što dumka uniwersytetu, jak adnaje z najlepšych formaŭ i mahčymaściaŭ aświetnaje pracy, dawoli šyroka raspaŭsiudžanaja u niekatorych pawietach karonnoje Polščy. Adna z dziaŭčat mieła swajaka na ranlejšym kursie, inšaja čuła ad susieda, swajak jakoha chacieŭ wybracca, dy dziela niastačy hrošaŭ nia pryjechaŭ, treciaja čytała ŭ abiežniku prysłanym centralaju da arhanizacyi moładzi, da jakoje jana ŭ chacie naležyć.

Tyja z Čechasławaččyny mieli kantakt arhanizacyjny z polskaju centralaju moładzi.

Tyja z siaredniaju aświetaju pryjechali, kab pahladzieć, jak realizujecca aświeta siarod słuchačoŭ z ahulnym nizkim roŭniem, jaki moža dać narodnaja škoła. Budučyja nastaŭniki znoŭ cikawali ab nowych metodach, jakija možna pabačyć wyklučna na narodnym uniwersytecie.

Što-ž asabliwaha ŭ metodzie narodnaha uniwersytetu, — pytaju. I raskazwajuć jany mnie ab sposabach nawuki na kursie. Jak dakumant, pakazywajuć plan lekcyjaŭ. U planie henym baču niešta nowaje sapraŭdy dziela mianie. Prykładam pieršaja lekcyja u paniadziełak zawiecca *„kultura wioski.“* Inšaja lekcyja *„padarožy,“* dalej bačym lekcyi takija jak: *„zdaroŭje,“ „kooperacyja,“ „mastactwa na wioscy,“ „hramadzkija prablemy,“ „padziei žanočaha ruchu,“ „śpieŭ,“ „siamja,“* jak asobny pradmiet — *„dyskusija,“* dalej *„literatura,“ „historyja rodnaha kraju,“ „historyja suświetnaja“ i h. d.* (d. b.)

„Białorusini są ludźmi sympatycznemi, ale docenianie ich potrzeb, a inne ich traktowanie, mogłoby niejedno naprawić i jakoś lepiej usposobić do rządzicieli".

Z hetaha bačym, što i polski publicysty dahledziŭ „niedocenianie ich porrzeb" i patrebu „innego traktowania".

Pry hetym *St. Szczepański* padčyrkiwaje z naciskam: **„Niedobre to znowu stosunki, jeśli osadnicy uzbrajają się w broń palną".** — Sapraŭdy, nia dobryja heta „stosunki", jak nia dobraje i sprawa asadnictwa ahułam.

Wodhuki chaŭturoŭ J. Piłsudskaha. Uračystyja pachowiny maršała J. Piłsudskaha, z učaściem katalickaha duchawienstwa, na čale z polskim katalickim episkapatam, zbudzili zajzdraść z boku radzimych polskich sekciaroŭ. Metodystaŭski *„Pielgrzym Polski"* (Nr. 7/35) źmiaščaje *„pratest"*, u jakim, miž inšym, piša: „Faktem jest, że ś. p. Marszałek J. Piłsudski, w dobie prześladowań nie szukał schronu w żadnym klasztorku, tylko u ewangelickiego pastora ks. Mikulskiego w Łomży. Faktem jest, że ślub zawarł w ewangelickiej świątyni w gminie Paproć Wielka i w tamtejszych księgach kościelnych figuruje jako wyznania augsbursko-ewangelickiego".

Dziela hetaha woś metodysty i „pratestujuć" suproć *„anektowania sumienia Zmarłego"*.

Z POLŠČY.

Kryk z polskaj wioski. Waršaŭski „Instytut Gospodarstwa Społecznego" pačaŭ užo drukawać piśmy prawiedzienaj ankiety na temu, jak ratawać wiosku ŭ Polščy ad biady i zahuby. Na hetu ankietu sialanie pryślali bolš 500 piśmaŭ, z jakich Instytut apublikawaŭ 51 piśmo ŭ wializnym tomie *„Pamiętniki chłopów"*.

Wielmi sumnymi abrazami malujuć polskija sialanie swajo žyćcio ŭ hetaj knizie. Wioska hinie z hoładu, dumaje puścicca žabrawać, žywicca bulbaj, jakoj niedachwat, žywie ŭ biahich chatach — piśuć sialanie ŭ hetaj knizie.

Aświeta sialanstwa i tak nia wysokaja, dy j taja jdzie ŭzad; niahramatnaść pašyrajecca. „U wioscy prosiać Boha, kab pryjšła wajna abo štoś inšaje, ale kab užo było jnakš" (78 bač.) „Čymsia hetak žyć, dyk užo ŭ sto razoŭ lepš śmierć" (217 b.) „Lepš było za ruskimi, nawat u časie niamieckaj i aŭstryjskaj akupacyi było lepš" (280 b.).

Pryčynaj hetaj biady — kryzys. Usie aŭtory hetych piśmoŭ ab hetym ćwierdziać. Da 1930 hodu siak-tak žyłosia i možna było žyć. Ale jak pačaŭsia kryzys, sialanstwa kocicca biazupynna ŭniz.

„My nieščaśliwyja chłopy zpad sałamianaj strachi, praciahwajem da was, pany, ruki i kličam: ratujcie nas ad zahuby, my chočam tolki žyć, pracawać i karystać z pładoŭ našaj pracy" (94 b.).

Hetak piśuć polskija sialanie ab swaim žyćci ŭ *„Pamiętnikach chłopów."*

Z ZAHRANICY.

Pamirylisia. Polska-hdanskaje nieparazumieńnie, ab jakim my pisali ŭ prošłym numary, končyłasia — polskija i hdanskija ŭłady skasawali tyja mytnyja zakony, jakija ŭzajemna škodzili i spor zacich. Tolki ci na doŭha.

Krywawaje paŭstańnie ŭ Albanii. Hetymi časami adbyłosia ŭ Albanii krywawaje paŭstańnie. Paŭstańnie ŭtoplena ŭ krywi. Uradawaje wojska niamiłaserna rezała paŭstancaŭ, ale paŭstancy stojka zmahalisia.

Blisk šabli ŭ Japonii. Nadowiačy ŭ habinetach ministerstwa wajennych spraŭ u Japonii, japonski pałkoŭnik zarubaŭ šabłaj swajho-ž japonskaha hienerała. Pryčyna: hienerał braŭsia za rearhanizacyju armii i pieramiaščaŭ wyšejšych aficeraŭ. Zabojcu pałkoŭnika zasudzili na śmierć.

Zatopa ŭ Italii. Nadowiačy zdaryłasia ŭ italjanskim mieście Owada strašnaje niaščaście — wada zaliła i zmyła cely horad. Pryčynaj zatopu byŭ wyliŭ woziera Horcente. Na hetym woziery pastaŭleny tamy (šluzy); wada razarwała hetuju tamu i zaliła susiednija wakolicy. Wadoj zmyta 130 damoŭ, utapiłasia 111 asob; u niekatorych miascoch nie astałsia kamień na kamieni.

Chto rabiŭ bunt ŭ Francyi? U prošłym numary my padawali ab rabotnickich zawarušeńniach u Francyi. Woś ža ciapier, rabotnickija arhanizacyi piarečać i kažuć, što hety bunt nia ichniaj raboty i zwaliwajuć usiu adkaznaść na miajscowyja ŭłady.

Kamunisty ŭ Francyi buntoŭ rabić nia buduć, bo heta niekarysna dla Sawietaŭ.

U Sawietach Stalin zabiŭ 10 miljonaŭ ludziej. Amerykanski kamunist Bił, jaki zasudžany ŭ Zł. Št. Ameryki na 20 hadoŭ katarhi, ad hetaj kary byŭ uciokšy ŭ Sawiety, a ciapier uciok z Sawietaŭ i piša šmat ab žyćci pad balšawikami; miž inšym dakazwaje, što za try hady prymusowaj kolektywizacyi ŭ Sawietach pamiorła z hoładu 10 miljonaŭ ludziej.

Z KRAJU.

Ks. Dronič uciok z Žodzišak. Sumna wiedamy ks. Dronič, što prasławiŭsia wykidańniem biełaruskaj mowy z kaścioła ŭ Žodziškach, wialejskaha paw., ciapier sam uciok z Žodzišak. Pryčyna hetaha takaja: ksiandza Droniča daŭniejšyja jaho pryjacieli, jakija pamahali wykidać z kaścioła biełaruskuju mowu, na wulicy ŭ biely dzień, u prysutnaści natoŭpu ludziej, niamiłaserna pabili. Dyk Dronič tak napužaŭsia, što až uciok. A moža heta tolki endeckija ‚manеŭry' ?

Пісьмы з вёскі

Сэктанства.

Юрацішкі, Валожынскага пав. Цёмны каля нас народ. Здаўных папы з ксяндзамі падзялілі наш народ на „рускіх" і „польскіх." Папы-маскалі называлі і ўважалі нас беларусаў-праваслаўных за „рускіх" а ксяндзы-палякі называлі беларусаў каталікоў „палякамі." А нашыя каталікі нічым ня розьняцца ад праваслаўных — усе мы гаворым пабеларуску, ва ўсіх у нас адны беларускія звычаі і ўсе мы сяпяваем аднолькавыя беларускія народныя песьні. Адным словам, мы ўсе беларусы—і каталікі і праваслаўныя.

Аб гэтым, што мы тут усе беларусы, ведаюць нашыя людцы шырока.

Мусіць дзеля таго, што папы вучылі праваслаўе на расейскі лад, а ксяндзы вучылі каталіцтва на лад польскі, у нас цяпер надта пашырылася сэктанства. На мой пагляд, сэктанства шырыцца таму, што людзі ня знаюць ані сапраўднага праваслаўя, ані сапраўднага каталіцтва.

А папы з ксяндзамі пастарому вучаць людзей: папы парасейску хваляць „рускую" веру, а ксяндзы — папольску „польскую" веру. Народ гэткай „навукі" перастае слухаць і йдзе ў сэктанства.

Нашаму народу трэба Праўду Божую тлумачыць зразумела— па беларуску, дык ён з царквы і з касьцёла ўцякаць і лезьці ў мачулу, каб стацца баптыстам, ня будзе.

А. Грынь.

Ci nia možna jnakš?

Łyntup, Lidzkaha paw., Subotnickaj wołaści. Hledziačy na ciapierašnija paradki, dumaje čaławiek: ci nia možna, kab było jnakš? Sapraŭdy, treba, kab było jnakš, bo hetak, jak jość ciapier, dyk nadta drenna.

Užo našyja ludzi pačynajuć razumieć, što mnohija sprawy treba wyrašać arhanizawana. Hetakaj pieršaj instancyjaj arhanizawanaj pracy ludziej jość wałasny samaŭrad. Ale heta tolki hetak pawinna być. Ciapier samaŭradawaja dziejnaść daloka ad našaha narodu.

U centry našaj wołaści — u Subotnikach, jość charošy budynak wałasnoj uprawy i wialiki budynak školny. Kala wałasnoha i školnaha budynku wykapanyja akopy. Nie padumajcie, što heta akopy ad wajny. Nie! Heta stralnica školnych dziaciej. Dyk woś, dziaciej školnych wučać stralać. A mnie zdajecca, što treba jnakš — treba dziaciej wučyć hramaty i patrebnaha ŭ žyćci, a stralać jany nawučacca ŭ wojsku.

Ludzi našyja nie bahatyja, ale wałasny samaŭrad bahaty — na kapiec maršałka J. Piłsudskaha uprawa („zažond") hminy dała 500 zł.

Adnym słowam, zdalok— z Krakawa i z Waršawy — wyhladaje našaja wołaść bahataj. Ale ŭ sapraŭdnaści nia hetak jość. Mnohija nia mohuć padatki apłacić; nia ŭsie mohuć boty kupić; mnohich za padatki sekwestratar apiswaje.

Janka Marcuk.

Dr. Stanisłaŭ i dr. Jadwiha Hrynkiewičy.

Ab skury i jejnych chwarobach.

(*Praciah, hl. „Bieł. Krynica" Nr. 30*).

Łuščaty lišaj. Heta nadta zaciažnaja chwaroba skury. Pry hetaj chwarobie źjaŭlajucca ŭ wialikaj kolkaści na skury sierabrystyja łuski, jakija majuć spod *čyrwony, wohki, bliščaty*. Zdzieršy takuju łusku, chworaje miesca krywawić. Pačynajecca hetaja chwaroba u hetki sposab, što źjaŭlajecca drobnaja, wuziełkawataja, čyrwonaja wysypka. Chutka pierachodzić jana u paŭchiry žaŭtawataha ci čyrwonaha koleru. Potym na tych samych miascoch wyrastajuć pamianionyja łusački, jakija znoŭ nakładajucca adna na adnu płastami. Paždaŭšy jašče krychu chworaje miesca miecimie wyhlad byccam pa skury niechta raspyrskaŭ wapnu. Inšym razam łusački razrastajucca i wyhladaje byccam na ciele niechta paraśkidaŭ biełyja manety.

Dziela takich ci inšych formaŭ łuščataha lišaja charakterna toje, što pamiž lišajom a zdarowaju skuraju zusim *wostraja hranica*. Łusački nikoli nia moknuć (tutaka wialikaja roźnica z ekzemaju), jany zaŭsiody *suchija i nie świarbiać*.

Chwaroba pakazwajecca nadta časta na skury z wałasami (na haławie, na hrudziach), dalej, na łokciach i kaleniach. Kali chwaroba pakažacca na nohciah, na pawierchni henych robiacca jamački, nohci łomiacca lohka, mutniejuć.

Nikoli henaja chwaroba nie pakazwajecca na sklizistych pawałokach.

Chwaroba, jak było skazana, nadta zaciažnaja, choć bywaje, što na niejki čas prapadaje, asabliwa ŭ chałodnuju paru hodu.

Chočučy lekawać, treba nasampierš *ździerci* łusku. Z hetaju metaju ŭcirajecca na chworaje miesca *zialonaje myła*. Ačyściŭšy hetkim čynam, prykładać *sierkawuju* maść (ad 5 proc. da 30 proc.). Lepš mo jašče čymsia sierka, pamahaje *dziohać* u formie 10 proc. maści abo 10 proc. dziohciawy śpirytus. Doŭha dziohciem nia možna šmarawać, dziela taho, što jon lohka paškodzić nyrki.

Jašče lepš, čymsia sierka i dziohać, pamahaje *pirogallol* (ad 5 proc. da 10 proc. maść) abo *chrysarobina*.

Aprača lekaŭ naskurnych, treba časam pryjmać ich usiaredzinu. Tutaka užo biaz dochtara nie abojdziecca.

Lišaj Skrofuličny. Chwaroba swomaja *dzieciam* u pieršych niekalki miesiacach žyćcia. Źjaŭlajecca najčaściej na pierahibach łakciawych i na kalenach.

Lišaj heny nadta *świarbić*. Wysypka pry jom maje wyhlad čyrwonych wuziałkoŭ, na źwierchu jakich časam siadzić puzyr. Inšym razam wysypka maje inšy charaktar — na čyrwonaj skury rastuć paŭchiry, zusim jak pry krapiŭcy.

Pry lekwańni treba šmarawać maściami — *salicylawaju 2 proc., bornaju 3 proc* Kali chworaje miesca lišnie mocna świarbić, dadać da maści *mentołu —1-2 proc.*).

Wielmi dobra kupać chworych dziaciej ŭ ciopłaj wadzie z *pieratlonistym manhanam abo dubowaju karoju*. Jak zaŭsiody pry ŭsich chwarobach, nadta ważnaja tutaka čyścinia.

Nahladać za rehularnymi wyparažnieńniami. Chworym dzieciam dawać mahčyma bolš fruktaŭ i jarynaŭ.

Čuchata skury. Jak pakazwaje sam nazoŭ' chwaroba prajaŭlajecca świerbam skury i čaławiek' pry hetym nadta *čuchajecca*. Dziakujučy čuchańniu na chworych miascoch mohuć dałučycca inšyja skurnyja chwaroby jak pryščajki, skuły, paŭchiry i h.d.

Čuchatu bačym najčaściej u starych, adnak bywaje jana i pry niekatorych unutranych chwarobach, jak cukroŭka, žaŭtačka, zapaleńnie nyrak.

Čuchata moža być abo ŭsiaho cieła abo tolki niekatorych miascoŭ. Časam čuchata bywaje tolki uletku abo naadwarot —uzimku.

U starych žancynaŭ dawoli časta bywaje čuchata płoćnych worhanaŭ, toje samaje i ŭ žančynaŭ u ciažku, abo ŭ dziaŭčat, kali jany majuć čarwiaki (hlisty).

Pry lekawańni treba znajści pryčynu chwaroby. Dziela hetaha najlepš źwiarnucca da dochtara.

Krapiŭnica. Na skury wychodziać *paŭchiry* jak u pakusanaha kamarami abo pry aparańni krapiwoju. Paŭchiry buduć koleru jasna čyrwonaha abo žoŭta-čyrwonaha. Wialičynia paŭchiroŭ roznaja, jak i forma.

Pakazwajucca henyja paŭchiry raptoŭna, hetak sama chutka i prapadajuć — pačatna mianiajučy koler na siniawaty.

Pry hetaj chwarobie zaŭsiody skura *świarbić*. Inšym razam usia chwaroba trywaje usiaho niekalki hadzin.

Krapiŭnicu časam wyklikajuć niekatoryja leki u nadta ŭražliwych na ich ludziej. Časta jana łučaje ŭ suwiazi z niekatorymi strawami, prykładam paśla rakoŭ, jahadaŭ. Bačym krapiŭnicu pry ciažku, pry nierehularnych miesiačnych, pry čarwiakoch u kiškach.

Adumysłowaha lekawańnia hetaja chwaroba nie pytrebuje. Asnaŭnym prawiłam tutaka, ab jakim nia treba nikoli zabywacca—heta *ačyścić* dobra kiški.

Wuhrawataść. Chwarejuć najčaściej maładyja, choć i ŭ darosłych možna z henaju chwarobaju sustrenucca. Pryčyna chwaroby heta toje, što zatykajecca kanał łajawoje załozy, a potym, jak pačynaje hnaicca, na skury pakazwajucca tady *pryščajki*. Chwarejuć čaściej ludzi z kłustaju skuraju.

U šmat kaho možna bližej pryhledziaŭšysia ŭbačyć na skury (asabliwa kala nosu) čornyja punkty. Heta i buduć *wuhry*. Z wuhra, kali da jaho łučajuć bakteryi, robicca *hnojnik, pryšč*, u jakom siadzić usiaredzinie materyja-hnoj.

Pawiarchoŭnyja pryščy nie pakidajuć pa sabie nijakich śledamkaŭ. Hłybokija — pakidajuć pa sabie ŭciahnutyja rubcy i plamy.

Miescam, dzie henyja pryščy najachwatniej siadziać—heta twar, čało, wiski, hrudzi, chrybietnica

Z pryčynaŭ wuhrawataści adciemim — *paru daśpiawańnia, małakroŭnaść, chwaroby straŭnika, kišok*.

Lekawańnie: wuhry treba *wyciskać*, napierad źmiakčyŭšy skuru pienaju z myła. U ludziej z nachiłam da wuhroŭ treba myć čaściej skuru z myłam *sierkawym, salicylawym*. Kali-ž skura nadta kłustaja, abmywać jaje *benzynaju*, (ad 1 proc. da 2 proc.), *salicylawym* śpirtusam.

Кожны беларускі гаспадар земляроб чытае адзіны беларускі гаспадарскі часапіс

„САМАПОМАЧ"

Часапіс выходзіць рэгулярна што месяц, зьмяшчае ў сабе ўсякія гаспадарскія рады, весткі і каштуе з перасылкай на год толькі 3 зл., на паўгоду . . . . 1.75 „

Пробныя нумары высылаюцца бясплатна. Адрэс рэдакцыі: Вільня, Полацкая вул. 9—4

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič